

maakt ontwikkelen mogelijk

QuickScan Ontplofbare Oorlogsresten

Arkelse Onderweg 32, Gorinchem Gemeente Gorinchem, Zuid-Holland

IDDS Explosieven B.V.

Datum : 26 juli 2023
Kenmerk : A4243-04/SHL/QS1
In opdracht van : Condor Project Development B.V.
Auteur : Dhr. S.C. van Helden MA (historicus en adviseur OOO)
Status : Definitief
Versie : 1.0

IDDS Explosieven B.V.
's-Gravendijkseweg 37
2201 CZ Noordwijk
IDDS.nl

Postbus 126
2200 AC Noordwijk
info@idds.nl
071 - 402 8586

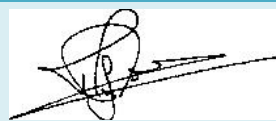
KvK: 20139114
BTW: NL 819176941 B01
IBAN: NL48 RABO 0116 8231 78

ACCORDERING

QuickScan Ontploffbare Oorlogsresten Arkelse Onderweg 32, Gorinchem
Gemeente Gorinchem, Zuid-Holland
Kenmerk: A4243-04/SHL/QS1

Benadrukt wordt dat onderhavige rapportage geen historisch vooronderzoek conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontploffbare oorlogsresten (CS-VROO-01) betreft.

Afbeelding voorpagina: Bijschrift van de foto's: 'Tijdens het duiken naar een te water geraakte sleutelbos vonden duikers van Watersport- en Duikcentrum de Blijenhoek uit Gorinchem een Engelse bom uit de Tweede Wereldoorlog (zie foto links). Deze bom werd later door mensen van de Mijnopruimingsdienst uit Culemborg ingegraven aan het Hoefpad in Arkel en tot ontploffing gebracht foto rechts.' De exacte vindplaats van het explosief is onbekend. Bron: Beeldbank Regionaal Archief Gorinchem, fotocollectie Gorinchem, identificatienummer F27976.

Gezien en goedgekeurd door		Functie	Datum	Handtekening
Organisatie	Naam			
IDDS Explosieven B.V.	Dhr. C.P. Kuijpers	Projectleider Opsporen Ontploffbare Oorlogsresten	26 juli 2023	
IDDS Explosieven B.V.	Dhr. T.G.M. Neijenhuis	Senior Adviseur OO/ munitietechnicus	26 juli 2023	

© IDDS Explosieven B.V. Alle rechten voorbehouden.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding van de QuickScan ontplofbare oorlogsresten	4
1.2	Onderhavig onderzoeksgebied	4
1.3	Reeds uitgevoerd historisch vooronderzoek OO	5
2.	Resultaten van het Arkelsedijk onderzoek en nadere analyse	8
3.	Conclusie en advies.....	14
3.1	Conclusie	14
3.2	Advies.....	15
	Bijlage 1: Protocol spontaan aantreffen ontplofbare oorlogsresten	16

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van de QuickScan ontplofbare oorlogsresten

In de nabije toekomst staan diverse grondroerende werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied Arkelse Onderweg 32 gepland. Door de opdrachtgever is gevraagd een QuickScan naar ontplofbare oorlogsresten (hier na: OO) uit te voeren voor het onderzoeksgebied. Achtergebleven OO uit de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse bodem kunnen een risico vormen binnen de realisatie van een project.

Vanzelfsprekend is het aantreffen van OO gevaarlijk, maar naast de veiligheidsrisico's kan ook druk op planning en budget ontstaan. Hiernaast is er in de Arbeidsomstandighedenwet (artikel 4.10) een verplichting jegens de werkgevers opgenomen dat deze de risico's van het werk in kaart moeten brengen:

'In alle gevallen waarin gevaar voor de veiligheid of gezondheid van werknemers kan bestaan door de mogelijke aanwezigheid van OO, wordt, alvorens werkzaamheden worden aangevangen, hiernaar een oriënterend onderzoek ingesteld.'

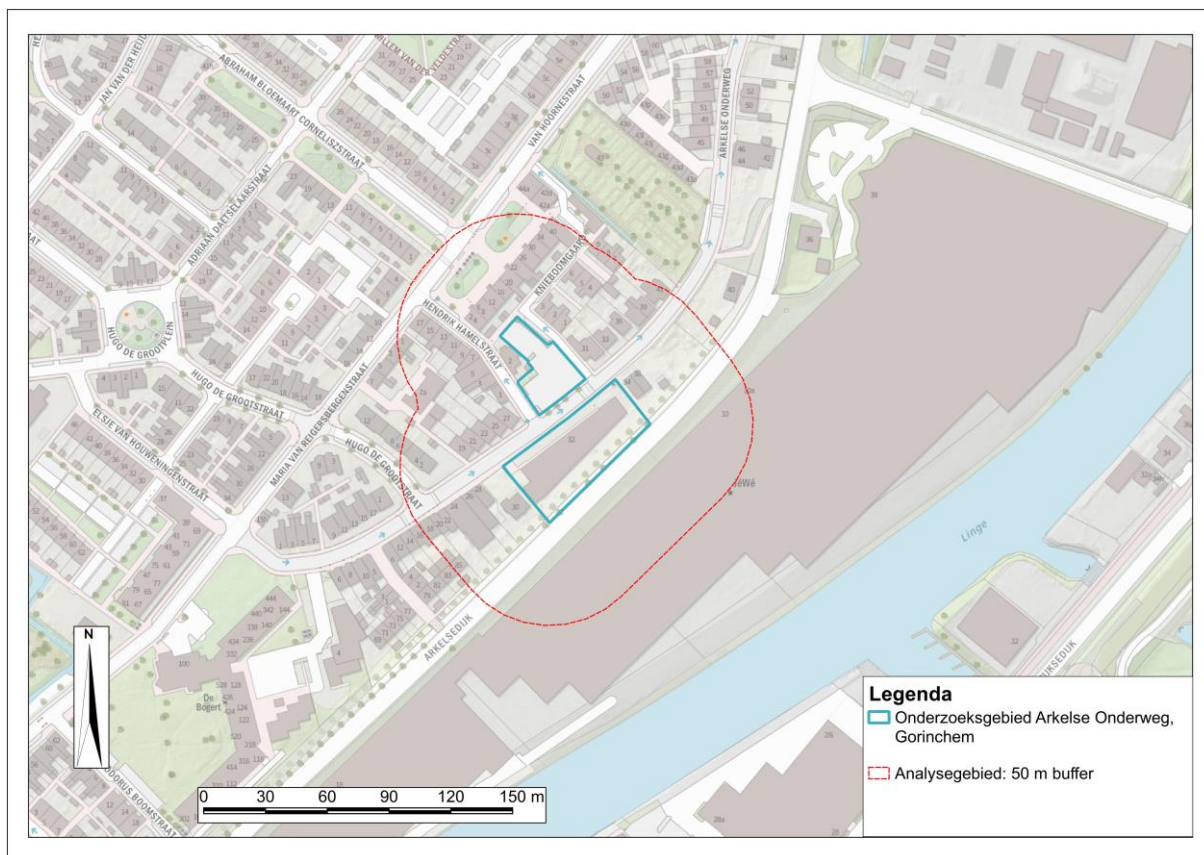
Derhalve dient er tijdens de voorbereiding van een project altijd gekeken worden of er tijdens de uitvoering van het project risico's zijn doordat er zich in het onderzoeksgebied mogelijk OO bevinden. Deze QuickScan OO is een oriënterend onderzoek.

1.2 Onderhavig onderzoeksgebied

Bij het opstellen van deze QuickScan houdt IDDS Explosieven B.V. het gebied aan alwaar de grondroerende werkzaamheden worden uitgevoerd. Dit onderzoeksgebied is weergegeven in figuur 1.

IDDS Explosieven B.V. hanteert naast het aangegeven onderzoeksgebied een analysegebied. Dit analysegebied vormt een buffer van vijftig meter om het onderzoeksgebied heen. Het hanteren van een analysegebied zorgt ervoor dat (indicaties van) oorlogshandelingen in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied expliciet in de analyse en beoordeling worden meegenomen.

Daarnaast compenseert het hanteren van een analysegebied voor eventuele cartografische onnauwkeurigheid, welke optreedt bij het inpassen van luchtfotografie en kaartmateriaal in geografische informatiesystemen. De ervaring leert dat vijftig meter voldoende marge biedt om bijvoorbeeld eventuele kraterpatroonanalyse toe te passen op de grens van het onderzoeksgebied, aan de hand van luchtfotografie. Ook het analysegebied is weergegeven in figuur 1.

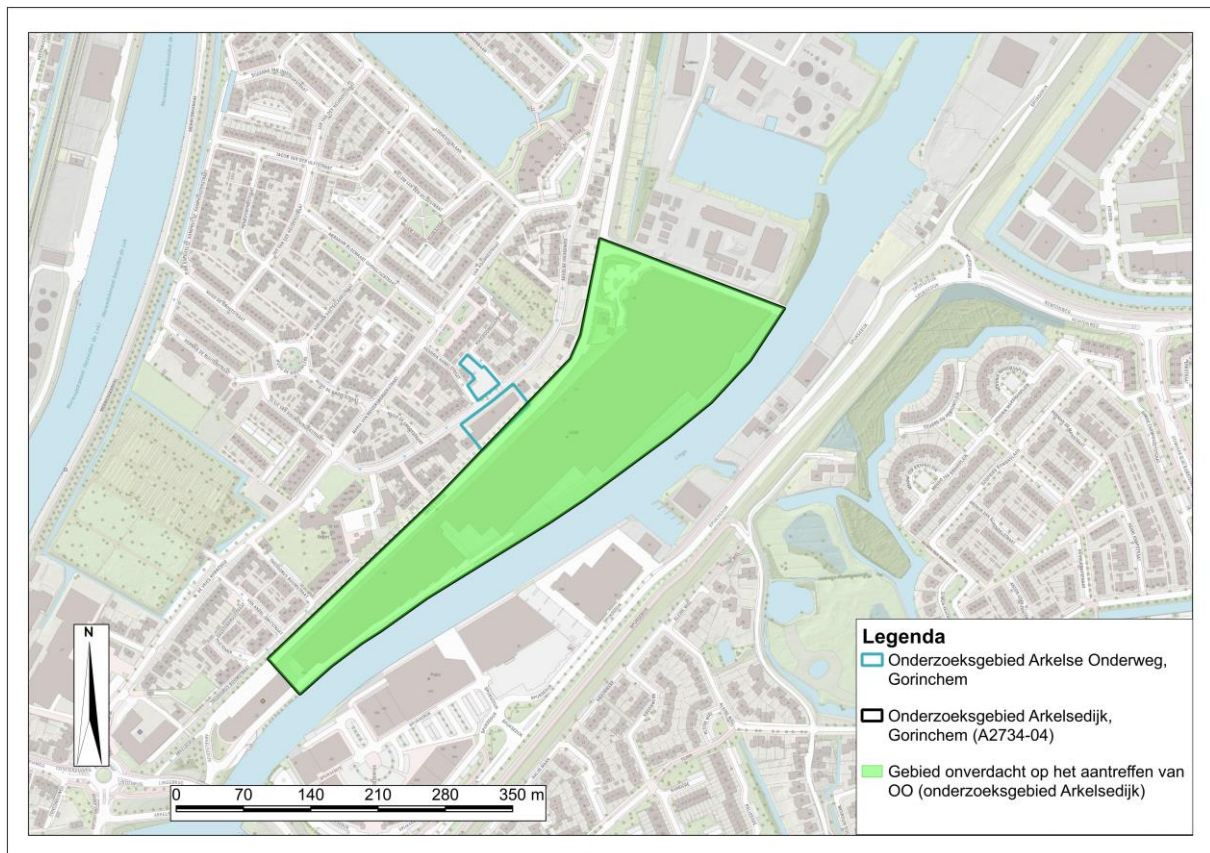
Figuur 1: Het onderzoeksgebied aan de Arkelse Onderweg 32 te Gorinchem, Zuid-Holland.

1.3 Reeds uitgevoerd historisch vooronderzoek OO

IDDS Explosieven B.V. heeft voor een direct aangrenzende locatie een historisch vooronderzoek uitgevoerd. Het betreft het volgende onderzoek:

- Historisch vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten Arkelsedijk, Gorinchem (Zuid-Holland), met projectkenmerk A2734-04/SHL/HVO1 versie 1.1. d.d. 17 november 2022, conform CS-VROO.

Het middels dit historisch vooronderzoek onderzochte gebied was onverdacht bevonden op het aantreffen van OO en verhoudt zich als volgt tot het onderhavige onderzoeksgebied in deze QuickScan (zie figuur 2):

Figuur 2: Het onderhavige onderzoeksgebied grenst direct aan een reeds door IDDS Explosieven B.V. onderzocht gebied (Arkelsedijk, A2734-04).

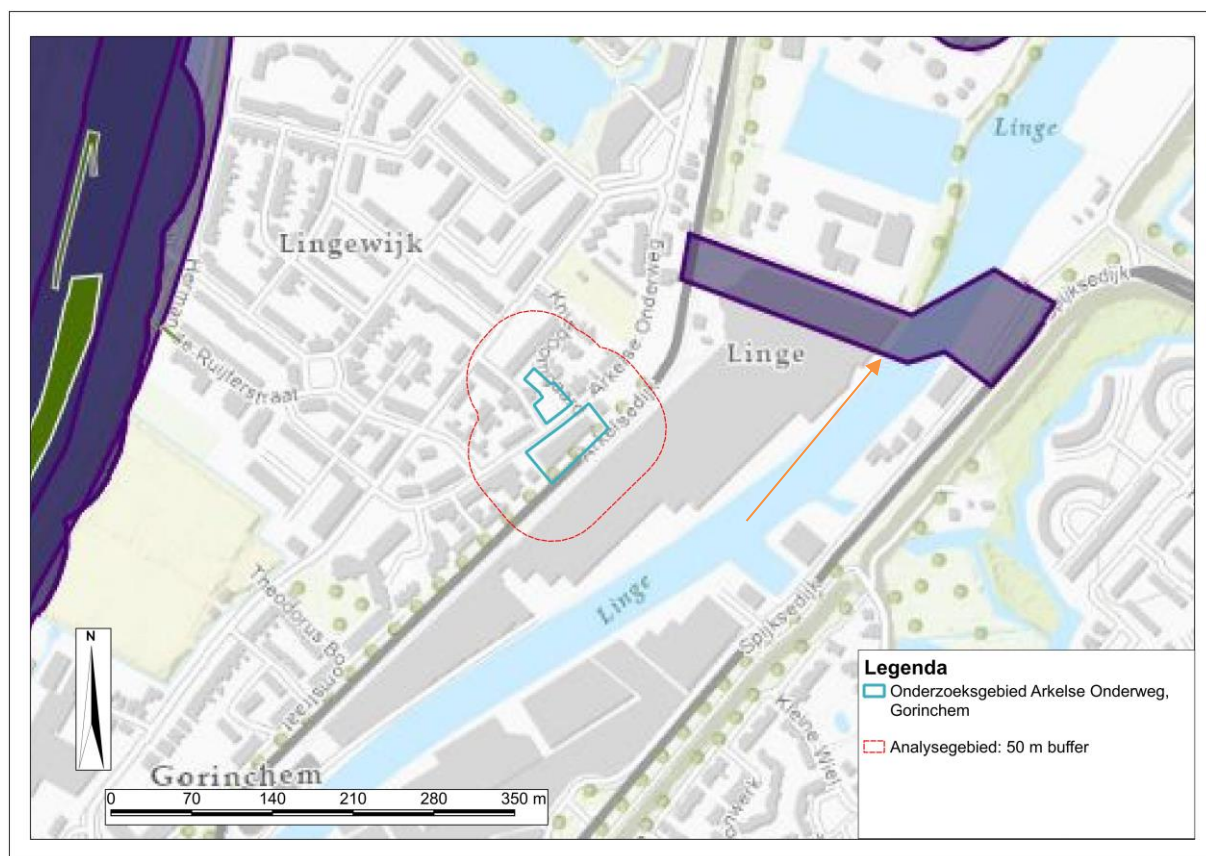
Bij dit reeds uitgevoerde onderzoek voor de Arkelsedijk zijn alle CS-VROO verplichte en diverse aanvullende bronnen geraadpleegd, ten einde een overzicht te verkrijgen van oorlogshandelingen voor het Gorinchem in het algemeen en voor onderzoeksgebied Arkelsedijk in het bijzonder (zie tabel 1).

Bron	Raadplegen CS-VROO		Geraadpleegd door IDDS Explosieven B.V. (A2734-04)
	Verplicht	Aanvullend	
Literatuur	✓		✓
Gemeentelijk & Provinciaal archief	✓		✓
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	✓		✓
Nationaal Archief Den Haag (NA)	✓		✓
Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)	✓		✓
Semi-statisch Informatie Beheer (SIB)	✓		✓
Luchtfotocollectie Wageningen Universiteit (WUR)	✓		✓
Luchtfotocollectie Kadaster (KAD)	✓		✓
Luchtfotocollectie National Collection of Aerial Photography (NCAP)	✓		✓
Krantenberichten	✓		✓
The National Archives UK, gegevens aangaande luchtaanvallen door de Royal Air Force	✓		✓
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), collectie 575 Bureau Inlichtingen / Duitse verdedigingswerken	✓		✓
Bundesarchiv-Militärarchiv	✓		✓
Kadaster	✓		✓
The National Archives UK, gegevens aangaande artilleriebeschietingen		✓	N.v.t.*

Bron	Raadplegen CS-VROO		Geraadpleegd door IDDS Explosieven B.V. (A2734-04)
	Verplicht	Aanvullend	
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), collecties 409 Gevechtsverslagen Mei		✓	✓
The National Archives and Records Administration USA		✓	✓
Getuigenverklaringen		✓	N.v.t.**

Tabel 1: Verplichte en aanvullende te raadplegen bronnen conform het CS-VROO-01. De bovenstaande bronnen zijn geraadpleegd bij het historisch vooronderzoek voor de Arkelsedijk te Gorinchem (A2734-04). *Uit de geraadpleegde bronnen is niet gebleken dat het onderzoeksgebied of de nabije omgeving daarvan betrokken is geweest bij grondgevechten of geallieerde artilleriebeschietingen. Derhalve is er geen verder onderzoek gedaan in deze gegevens. **Getuigenverklaringen zijn niet gebruikt, daar de overige geraadpleegde bronnen voldoende informatie bevatten.

Na raadpleging van de VEO Bommenkaart¹ blijkt dat er, voor zover bekend, voor het onderzoeksgebied nog geen historisch vooronderzoek naar ontplofbare oorlogsresten is uitgevoerd door andere partijen (zie figuur 3).

Figuur 3: Het onderhavige onderzoeksgebied geprojecteerd op een uitsnede van de VEO Bommenkaart. Met de paars en groen gearceerde gebieden is reeds uitgevoerd onderzoek aangeduid. Het door IDDS Explosieven B.V. uitgevoerde onderzoek voor de Arkelsedijk en omgeving is hier deels aangegeven (oranje pijl), dit betreft versie 1.0 van dat onderzoek (A2734-04 betreft versie 1.1 van het Arkelsedijk onderzoek). De overige beschikbare onderzoeken in de omgeving van Gorinchem zijn al reeds bestudeerd bij het Arkelsedijk onderzoek. Bron: VEO Bommenkaart.

Derhalve biedt het recent door IDDS Explosieven B.V. uitgevoerde historisch vooronderzoek voor de Arkelsedijk het beste aanknopingspunt, daar het aangrenzend aan het onderhavige onderzoeksgebied is en conform het CS-VROO is uitgevoerd. De relevante gegevens uit dit onderzoek voor de Arkelse Onderweg 32 worden in wat volgt nader uiteengezet.

¹ VEO Bommenkaart. Adviesbureaus aangesloten bij de Vereniging Explosieven Opsporing delen op dit platform onderzoeksresultaten en wisselen kennis en informatie uit.

2. Resultaten van het Arkelsedijk onderzoek en nadere analyse

Blijkens het uitgevoerde onderzoek heeft Gorinchem gedurende de Tweede Wereldoorlog te maken gehad met diverse oorlogshandelingen. Zo hebben er vanaf september 1944 diverse luchtaanvallen plaatsgevonden op de haven en binnenstad van Gorinchem en op schepen in het Merwedekanaal ten westen van het onderzoeksgebied. Het relevante feitenmateriaal voor de Arkelse Onderweg is als volgt (zie tabel 2)²:

Datum	Gebeurtenis	Bronnen
13 oktober 1944	Luchtaanval van de RAF op schepen in het Merwedekanaal. Bommen op o.a. Haarsekade, Kanaaldijk en Arkelse Onderweg. Er is een blindganger aangetroffen op de Arkelse Onderweg als gevolg van dit bombardement.	IDDS historisch vooronderzoek Transformatie Arkelsedijk, Expload historisch vooronderzoek spoorzone, <i>Opstaan en slapengaan in bezet Gorcum. Verhalen over het dagelijks leven in 1940-1945</i> , p. 37, EODD UO-nummer 1992002299, AIR37/715, AIR27/1169/38, AIR27/1169/39, luchtfoto's d.d. 29 november 1944, 23 december 1944 en 3 februari 1945.
21 oktober 1944	Luchtaanval van de RAF op schepen in het Merwedekanaal, deze zijn met boordgeschut beschoten. Later die dag vielen er bommen op het spoor t.h.v. Burgemeester van Gaarlandtstraat.	<i>Opstaan en slapengaan in bezet Gorcum. Verhalen over het dagelijks leven in 1940-1945</i> , p. 37, AIR37/715, AIR 27/1111/19.
16 mei 1988	Aantreffen van diverse OO op de Arkelsedijk, geruimd door de EODD.	SIB, UO-nummer 1988001503.

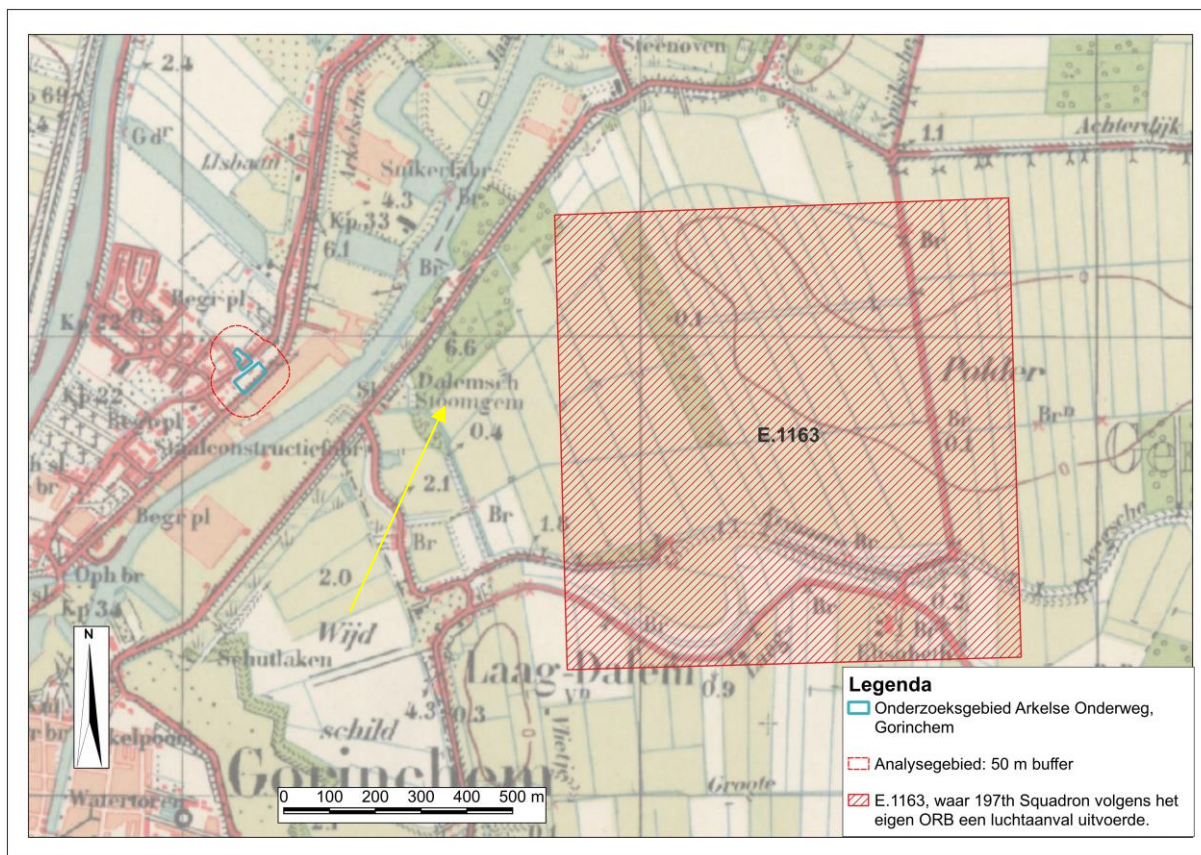
Tabel 2: Relevant feitenmateriaal uit het IDDS Explosieven B.V. historisch vooronderzoek voor de Arkelsedijk en omgeving in relatie tot het onderhavig onderzoeksgebied.

Deze bovenstaande indicaties worden hieronder beoordeeld.

13 oktober 1944 – Luchtaanval van het 197th Squadron op schepen in het Merwedekanaal en een blindganger op de Arkelse Onderweg, 13 oktober 1944

Uit het door IDDS Explosieven B.V. uitgevoerde historisch vooronderzoek voor de nabije Arkelsedijk blijkt dat er op 13 oktober 1944 een luchtaanval door de *Royal Air Force* is uitgevoerd nabij het onderzoeksgebied. Hierbij waren de schepen in het Merwedekanaal het doelwit. Uit de gegevens van *The National Archives* is gebleken dat het 197th Squadron op deze datum een bombardement heeft uitgevoerd op schepen ten noorden van Gorinchem, waarbij 20 x 500 lbs. brisantbommen en het boordgeschut zijn ingezet. Het *Operations Record Book* (ORB) van dit squadron vermeldt dat de luchtaanval plaatsvond in *Nord de Guerre* kaartvierkant E.1163 (zie figuur 4), wat een kaartvierkant aanduidt naast het kaartvierkant waarin het onderzoeksgebied ligt (E.1063).

² IDDS Explosieven B.V., Historisch Vooronderzoek OO Arkelsedijk, Gorinchem met projectkenmerk A2734-04/SHL/HVO1, p. 60.

Figuur 4: Het ORB van het 197th Squadron beschrijft dat in het aangegeven kaartvierkant E.1163 een bombardement op binnenvaartschepen heeft plaatsgevonden. Dit is gezien de omgeving en de aldaar gelegen watergangen uitgesloten. De gele pijl geeft de locatie van het Dalemsch stoomgemaal aan.

Het is volgens IDDS Explosieven B.V. uitgesloten dat een concentratie van vijftien binnenvaartschepen ('barges') zich in de watergangen van het polderlandschap of die van voorbij het Dalemsch stoomgemaal (gele pijl figuur 4) bevond binnen kaartvierkant E.1163. Dat laat echter wel de mogelijkheid open dat de luchtaanval plaatsvond op de meest nabijgelegen watergang die een dergelijke concentratie aan binnenvaartschepen wel kan faciliteren, de Linge nabij het onderzoeksgebied. In ieder geval is duidelijk dat hier sprake is van een verkeerde notatie van het kaartvierkant. Om te bepalen of het bombardement heeft plaatsgevonden in de Linge heeft IDDS Explosieven B.V. in het historisch vooronderzoek voor de Arkelsedijk verschillende bronnen geraadpleegd.

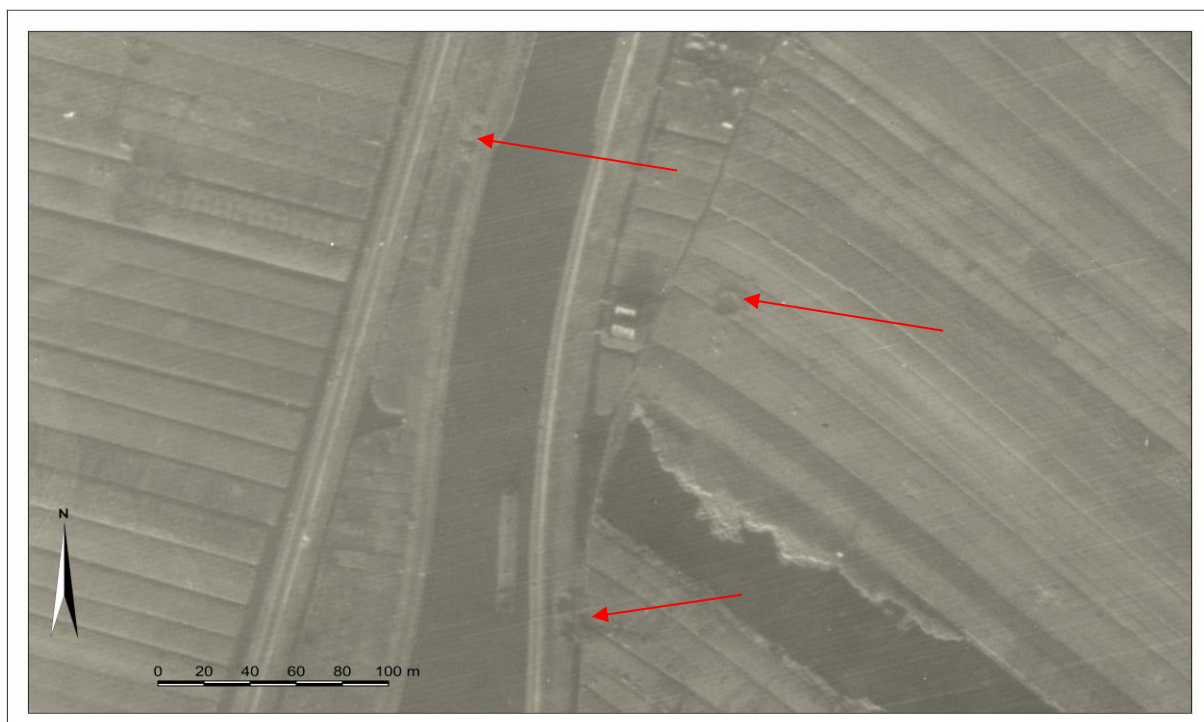
Secundaire literatuur beschrijft dat de aanval plaatsvond op schepen in het Merwedekanaal. Twee bommen vielen op het land van Van Hoorne en aan de Kleine Haarsekade. Het is onbekend waar het land van Van Hoorne is gelegen en de Kleine Haarsekade is niet nabij het onderhavige onderzoeksgebied gelegen. Daarnaast kwamen er bommen terecht bij de Kanaaldijk ten noorden van de Lingewijk.³ Deze beschrijving komt globaal overeen met de algemene beschrijving aangetroffen in het ORB. 'Hits were seen on the bank', waarmee waarschijnlijk de treffers op de Kanaaldijk werden bedoeld, 'and in the water but no claims were made of hits on the barges.'⁴ Op de beschikbare luchtfoto van 29 november 1944, na het bombardement op 13 oktober 1944, is geen oorlogsschade en/of kraters te zien binnen of nabij het onderzoeksgebied (zie figuur 5). Langs het Merwedekanaal is dit wel goed waarneembaar op de luchtfoto van 23 december 1944 (zie figuur 6).

³ Opstaan en slapengaan in bezet Gorcum p. 37.

⁴ The National Archives, ORB 197th Squadron AIR 27/1169 oktober 1944.

Figuur 5: Er zijn op de luchtfoto van 29 november 1944 geen sporen waarneembaar van oorlogsschade als gevolg van het bombardement van 13 oktober 1944 binnen of nabij het onderzoeksgebied. Bron: WUR Tweede Wereldoorlog luchtfotocollectie, sortieref. R4/1345 waarvan foto 4187 d.d. 29 november 1944.

Figuur 6: Naar aanleiding van het bombardement van 13 oktober 1944 zijn er diverse kraters waarneembaar langs het Merwedekanaal (rode pijlen), wat overeenkomt met de beschrijving van het ORB van 197th Squadron. Er zouden treffers zijn gezien op de oever van het kanaal. De meest nabije krater ligt op meer dan 500 meter van het onderzoeksgebied. Bron: WUR Tweede Wereldoorlog luchtfotocollectie, sortieref. R4/1455 waarvan foto 3068 d.d. 23 december 1944. The National Archives, AIR 27/1169.

Uit deze analyse volgt de conclusie dat het bombardement heeft plaatsgevonden buiten het onderzoeksgebied. De EODD heeft nog een Verkenning tot Zoekactie uitgevoerd in 1992 naar de vermoedelijke aanwezigheid van een blindganger bij de Kanaaldijk 66, buiten het onderzoeksgebied. Er waren echter te weinig bruikbare gegevens voorhanden om tot een daadwerkelijke zoekactie over te gaan.

Dan resteert de andere vermelding van een blindganger op de Arkelse Onderweg, beschreven door Expload in het onderzoek naar de spoorzone van Gorinchem.⁵ Expload heeft deze gegevens gevonden in een politierapport over de luchtaanval van 13 oktober 1944: 'ook ligt er één blindganger bij de Boon, Arkelschen Onderweg op het land.' Overwegende dat:

- De exacte vindplaats van de blindganger op de Arkelse Onderweg niet duidelijk is (het is niet duidelijk waar het perceel van De Boon was gelegen);
- De Arkelse Onderweg langs het onderzoeksgebied over een lengte van circa 70 meter ligt, maar gedurende de conflictperiode al tot voorbij de Rijksweg 15 (huidige A15) reikte;
- De blindganger op een perceel (ingeslagen 'op het land') behorende bij een adres op de Arkelse Onderweg is neergekomen, niet op de Arkelse Onderweg zelf;
- Er geen boerenland gedurende de Tweede Wereldoorlog direct aan het onderzoeksgebied grensde (zie figuur 7), het onderzoeksgebied was al onderdeel van de Lingewijk. Hierdoor wordt het onwaarschijnlijker dat de blindganger nabij of binnen het onderzoeksgebied terecht is gekomen;

Figuur 7: Het onderzoeksgebied lag niet direct aan boerenland, maar was gedurende de conflictperiode al onderdeel van de Lingewijk te Gorinchem. 1945. Bron: WUR Tweede Wereldoorlog luchtfotocollectie, sortieref. R4/1694 waarvan foto 4001 d.d. 3 februari 1945.

⁵ Expload historisch vooronderzoek spoorzone Gorinchem, p. 18-19. Zie ook de chronologische gebeurtenissenlijst behorende bij het onderzoek. Het is echter onduidelijk of het een 250 lbs. of 500 lbs. blindganger betrof.

- Uit het politierapport blijkt dat de blindganger is opgemerkt, maar dat het niet duidelijk is of deze ook is geruimd;
- Er geen overeenkomstige indicaties uit het geraadpleegde archiefmateriaal van de MMOD en de EODD zijn aangetroffen;
- Er door middel van luchtfotoanalyse van de Arkelse Onderweg geen oorlogs- of omgevingschade is te herkennen⁶;

Oordeelt IDDS Explosieven B.V. dat er te weinig aanknopingspunten zijn om de aanwezigheid van afwerpmunitie binnen het onderzoeksgebied te vermoeden. Het bombardement op 13 oktober 1944 vond plaats op doelwitten in het Merwedekanaal, buiten het onderzoeksgebied, waarbij de bommen ook in en rondom dat kanaal neerkwamen. Daarnaast is de melding van de blindganger op de Arkelse Onderweg onduidelijk omschreven. Aangenomen wordt dat de blindganger buiten het onderzoeksgebied is neergekomen op het land nabij de Arkelse Onderweg. Aangezien er te weinig informatie over deze blindganger beschikbaar is wordt deze indicatie verder als niet relevant beschouwd.

21 oktober 1944: Luchtaanval van het 175th Squadron op schepen in het Merwedekanaal en een vijftal bommen op het spoor ter hoogte van de Burgemeester van Gaarlandtstraat,

Het 175th Squadron van de Royal Air Force heeft op deze datum beschietingen uitgevoerd op schepen, mogelijk vanaf de Linge tot aan Bokhoven ten zuidoosten van Gorinchem. De gegevens uit de *Daily Log* van de *Second Tactical Air Force* indiceren dat er schepen over de gehele lengte van de watergang tussen E.1063 en E.2453 (vanaf het onderzoeksgebied tot Bokhoven) aanwezig waren.

Er zijn twee sorties door het 175th Squadron op deze dag gevlogen. Bij de eerste sortie werd een gewapende verkenningsvlucht uitgevoerd in de regio van Rotterdam. Het ORB van het 175th Squadron beschrijft specifiek dat deze eerste sortie de schepen aanviel bij Bokhoven, in kaartvierkant E.2453. Dit ligt buiten het onderzoeksgebied. De tweede sortie van het 175th Squadron heeft een globalere locatieaanduiding: 'they attacked barges on the Maas claiming 3 destroyed and several damaged.' Overwegende dat:

- Het onduidelijk is of alle schepen over de gehele lengte van de watergang tussen E.1063 en E.2453 allen zijn aangevallen, óf enkel zijn gesignaleerd en dat slechts bepaalde schepen zijn aangevallen. De vermelding van de aanval van de eerste sortie in kaartvierkant E.2453 ondersteunt dit;
- De eerste sortie een aanval inzette in kaartvierkant E.2453, buiten het onderzoeksgebied, en dat de exacte locatie en doelwit van de luchtaanval van de tweede sortie onbekend is ('schepen op de Maas');
- Zelfs al zouden er schepen aangevallen zijn in het kaartvierkant E.1063, waarbinnen het onderzoeksgebied ligt, dan is de exacte locatie van deze schepen op de Linge gedurende de luchtaanval niet te achterhalen;
- Verdere vlucht- en aanvalsgegevens ontbreken, zoals ingezette wapens, vlieghoogte en vliegrichting, toegepaste tactiek en de hoek waaronder is geschoten;
- Luchtfotoanalyse van 29 november 1944, ruim een maand na de luchtaanval, geen omgevings- of oorlogsschade indiceert als gevolg van deze luchtaanval binnen of nabij het onderzoeksgebied;

Oordeelt IDDS Explosieven B.V. dat er te weinig aanknopingspunten zijn om de aanwezigheid van geschutmunitie te vermoeden naar aanleiding van deze beschieting van schepen. De doelwitlokalisering

⁶ Als een 500 lbs. bom was afgegaan op de Arkelse Onderweg had dat sporen nagelaten, zoals een beschadigd dak van de industriële bebouwing van staalconcern Robbé de Vries nabij het onderzoeksgebied. Hiervan is geen sprake. Dit had mogelijk een rol kunnen spelen bij het lokaliseren van de eventueel aanwezige blindganger.

van het *175th Squadron* is onduidelijk omschreven. Aangenomen wordt dat er geen schepen binnen het kaartvierkant van het onderzoeksgebied zijn aangevallen door het *175th Squadron*. Deze indicaties zijn daarom niet relevant bevonden in relatie tot het onderzoeksgebied.

Voor wat betreft de indicatie van het bombardement met vijf bommen op het spoor ter hoogte van de Burgemeester van Gaarlandtstraat heeft IDDS Explosieven B.V. geen aanvullende informatie kunnen vinden bij het onderzoek voor de Arkelsedijk in het archiefmateriaal van *The National Archives*. Aangenomen wordt, op basis van deze locatievermelding en de ruim 580 meter afstand tot het onderzoeksgebied, dat de afwerpmunitie buiten het onderzoeksgebied is neergekomen.

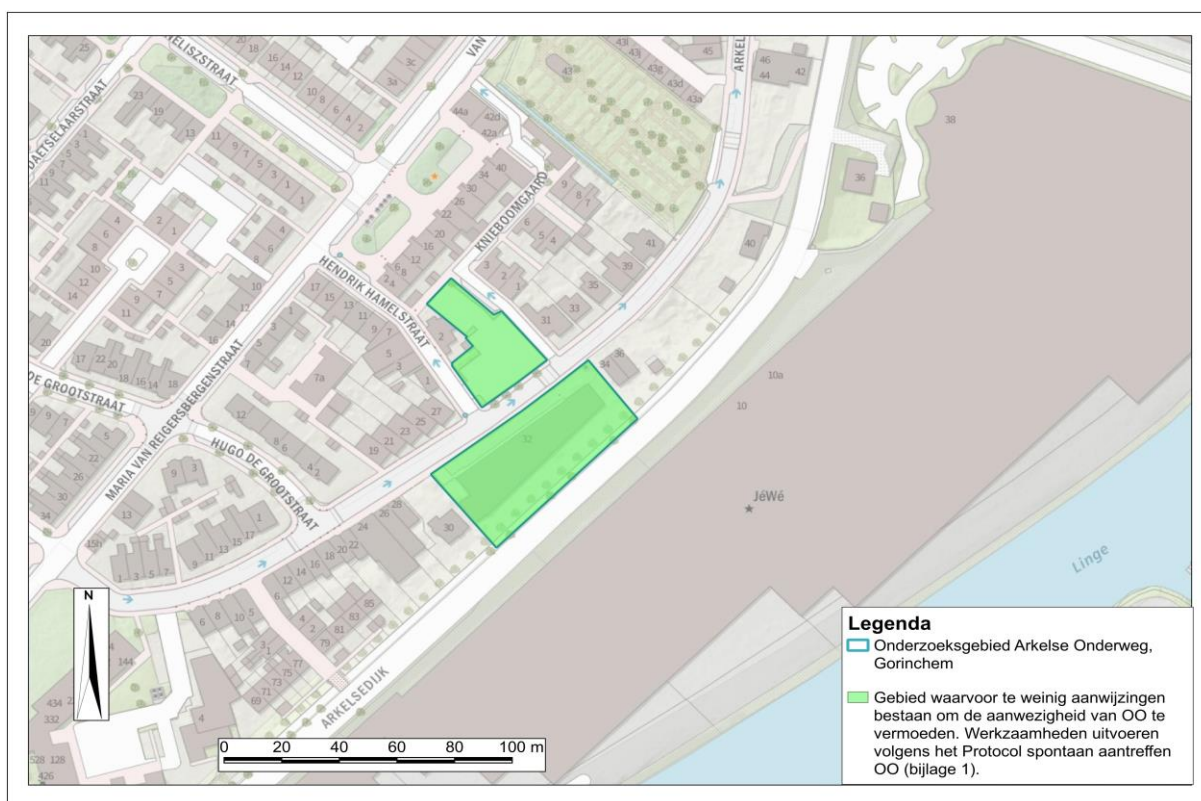
16 mei 1988: ruiming van OO door de EODD

Op 16 mei 1988 heeft een ruimingsteam van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) op de Arkelsedijk een verschoten brisantpantsergranaat en vier stuks klein kalibermunitie meegenomen, nadat deze waren aangetroffen bij graafwerkzaamheden. Het beschikbare ruimrapport maakt geen vermelding van de exacte locatie van de ruiming op de Arkelsedijk. Gezien het feit dat de Arkelsedijk een lengte heeft van ongeveer twee kilometer (vanaf de rotonde van Eike's Hof tot voorbij de Rijksweg A15 ten noorden van Gorinchem, waar de Arkelsedijk overgaat in Kerkeind) is het niet mogelijk om bij het ontbreken van andere bronnen een specifiekere locatie toe te wijzen aan deze ruiming van de EODD. De kans dat deze ontplofbare oorlogsresten dan ook zijn aangetroffen in het onderzoeksgebied is daarom volgens het oordeel van IDDS Explosieven B.V. minimaal. Deze indicatie is daarom niet relevant bevonden in relatie tot het onderzoeksgebied.

3. Conclusie en advies

3.1 Conclusie

IDDS Explosieven B.V. heeft het reeds uitgevoerde historisch vooronderzoek voor de Arkelsedijk geraadpleegd om te achterhalen of het onderzoeksgebied tijdens de Tweede Wereldoorlog betrokken is geweest bij oorlogshandelingen. Er zijn te weinig indicaties die duiden op het mogelijk aantreffen van OO in het onderzoeksgebied. De termen verdacht of onverdacht zijn enkel voorbehouden aan een volledig historisch vooronderzoek wat conform het CS-VROO is uitgevoerd. Alle indicaties die wel naar voren zijn gekomen bij deze QuickScan OO wijzen erop dat de werkzaamheden zonder speciale maatregelen of onderzoek kunnen worden uitgevoerd met inachtneming van het Protocol spontaan aantreffen OO (zie bijlage 1).

Figuur 8: Er zijn bij het historisch vooronderzoek te weinig indicaties gevonden om de aanwezigheid van OO te vermoeden binnen het onderzoeksgebied Arkelse Onderweg.

IDDS Explosieven B.V. streeft naar een zo groot mogelijke representativiteit van het onderzoek. Een QuickScan Ontploffbare Oorlogsresten is echter gebaseerd op een beknopt bronnenonderzoek en betreft geen compleet historisch vooronderzoek conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontploffbare Oorlogsresten (CS-VROO). Het blijft zodoende mogelijk dat relevante informatie niet achterhaald is, welke mogelijk tot andere uitkomsten en conclusies kan leiden.⁷

⁷ De QuickScan kan daarom niet worden geïnterpreteerd als een analyse die een volledig of compleet beeld weergeeft voor het al dan niet daadwerkelijk aanwezig zijn van ontploffbare oorlogsresten. Het is de door IDDS Explosieven B.V. verzamelde beschikbare informatie over het onderzoeksgebied en brengt dat in beeld met de benoeming van de mogelijkheid van het aantreffen van ontploffbare oorlogsresten in dat gebied. De opdrachtgever neemt het besluit om al dan niet nader onderzoek te doen uitvoeren om risico's verder te verkleinen op het aantreffen van ontploffbare oorlogsresten in het onderzoeksgebied en enkel de opdrachtgever is verantwoordelijk voor deze beslissing en de daaruit voortvloeiende consequenties en mogelijke schade. IDDS Groep BV of haar deelbedrijven sluiten iedere aansprakelijkheid uit voor het toepassen van de inhoud van de QuickScan en de inhoud zelf van de QuickScan, en mogelijke daaruit voortvloeiende schade in welke vorm dan ook, direct of indirect.

3.2 Advies

De voorgenomen werkzaamheden kunnen plaatsvinden binnen de contouren van het onderzoeksgebied zonder dat vervolgstappen ondernomen hoeven te worden in de explosievenopsporing. Hoewel er geen feitelijk aantoonbare aanleiding is voor het aantreffen van OO in het onderzoeksgebied, adviseert IDDS Explosieven B.V. u om het uitvoerend personeel voorafgaand aan werkzaamheden in de te bewerken gebieden **altijd** te instrueren aan de hand van het Protocol spontaan aantreffen ontplofbare oorlogsresten (zie bijlage 1). De belangrijkste punten hieruit:

1. Staak onmiddellijk de werkzaamheden nabij het verdachte object;
2. Kom niet aan het object, verplaats deze niet en breng geen markeringen aan;
3. Neem contact op met de politie 0900-8844;
4. Zet de omgeving af en laat niemand toe;
5. Houd het object (op afstand) in de gaten tot de politie of de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) ter plekke is;
6. Hervat de werkzaamheden pas na overleg met de politie.

In het geval van het onverhoopt aantreffen van munitieverdachte objecten nooit en te nimmer verdere acties te ondernemen behalve direct contact op te nemen met de politie op telefoonnummer: 0900-8844.

Op het moment dat er tijdens de voorgenomen werkzaamheden een explosief wordt aangetroffen, dan kan dit worden beschouwd als een incidentele vondst. Worden er meerdere explosieven binnen het onderzoeksgebied aangetroffen, dan dienen de werkzaamheden per direct te worden stilgelegd en is verder onderzoek naar ontplofbare oorlogsresten noodzakelijk.

Bijlage 1: Protocol spontaan aantreffen ontplofbare oorlogsresten

Protocol voor het spontaan aantreffen van (vermoedelijk) ontplofbare oorlogsresten tijdens werkzaamheden

Doel

Het doel van dit protocol is het beschrijven hoe de betrokken medewerkers dienen te handelen bij het spontaan aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (hierna: OO) bij de uitvoering van (grondroerende) werkzaamheden. Door het volgen van dit protocol wordt onveilig handelen met mogelijke gevolgen voor personeel en materieel voorkomen.

Inleiding

Bij bodemroerende werkzaamheden kunnen in Nederland (restanten van) OO uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen worden. Nederland is immers vijf jaar lang oorlogsgebied geweest.

Om het risico op het aantreffen van dergelijke OO te verkleinen kan een historisch vooronderzoek uitgevoerd worden. Dit onderzoek bepaald of het gebied verdacht is op OO. Aansluitend kan een opsporingsonderzoek uitgevoerd worden voor het daadwerkelijk opsporen van OO. Hoewel het risico op het aantreffen van OO middels opsporing geminimaliseerd wordt, is het niet geheel uit te sluiten dat tijdens grondroerende werkzaamheden spontane vondsten van OO worden gedaan. Ook in gebieden waar op basis van ervaring of onderzoek geen OO worden verwacht, kunnen deze aangetroffen worden.

In dit protocol wordt beschreven hoe men om dient te gaan met het vinden van vermoedelijke OO en hoe er gehandeld dient te worden in een dergelijk geval. De beschrijving van de handelswijze kan opgedeeld worden in drie fasen:

1. Voor aanvang van de werkzaamheden;
2. Bij het aantreffen van een verdacht object;
3. Afhandeling door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD).

Bij dit protocol zijn enkele voorbeelden van OO weergegeven om het herkennen van dergelijke objecten enigszins te vergemakkelijken (zie bijlage). De beoogde resultaten van dit protocol zijn de spoedige ruiming van het verdachte object, het voorkomen van onnodige risico's en het creëren van een veilige werkomgeving.

Aantreffen van een verdacht mogelijk explosief object

Bij het aantreffen van een object, een OO, of door de vinder als zowaar wordt aangemerkt is het van groot belang dat de vinder correct handelt. De manier van handelen wordt hieronder besproken en staat stapsgewijs aangegeven.

De vinder van het object dient er voor te zorgen dat:

- De werkzaamheden direct na de vondst worden stil gelegd nabij het verdachte object (50 meter rond de locatie van het object);
- Het object **NIET** wordt beroerd;
- Het object **NIET** wordt verplaatst;
- Het object wordt **NIET** gemarkeerd;
- Omgeving van het object afzetten en zo veel mogelijk vrijhouden van personen;
- Verdacht object in de gaten houden totdat politie of EODD arriveert;

De vinder van het object of een door hem toegewezen persoon zal zo spoedig mogelijk het bevoegd gezag of diens vertegenwoordiger, de politie, over de vondst informeren. Tevens, indien het van toepassing is, de opdrachtgever/uitvoerder in kennis stellen van de vondst.

Bij het melden van de vondst van een vermoedelijk OO dient tenminste de volgende informatie doorgegeven te worden:

- Naam, functie en telefoonnummer van de melder;
- De ligplaats van het object;
- Een omschrijving van het object;
- Hoeveel objecten er zijn aangetroffen;
- Naam en telefoonnummer van de contactpersoon die bekend is met de ligplaats van het object;
- (Indien mogelijk) Een foto van het object.

Let op bij het vaststellen van de gegevens dat dit wordt gedaan zonder dat het voorwerp wordt bewogen of verplaatst. Wat betreft het vermelden van de afmetingen volstaat het geven van een schatting.

De aannemer/uitvoerder dient er vervolgens zorg voor te dragen dat de werkzaamheden in de omgeving van het object stilgelegd worden. Aanwezige personen dienen uit de omgeving van het object te worden verwijderd en te worden geïnformeerd over de aanwezigheid van de vondst met het verzoek dit niet uitgebreid te melden of door te geven zoals b.v. via sociale media. In overleg met de politie kunnen aanvullende maatregelen worden genomen zoals afscherming of afsluiting van het terrein. De politie geeft vervolgens de vondst van het vermoedelijke OO door aan de EODD.

Afhandeling door EODD

Door tussenkomst van de politie zal de komst van de EODD worden geregeld. Afhankelijk van het gevaar en de ligplaats kan dit op zeer korte termijn zijn. De EODD bepaalt, na een inspectie van het object op de vindplaats, welke vervolgstappen genomen dienen te worden. Het vervolg van de handelswijze wordt door de EODD afgestemd met het bevoegd gezag en de politie. Als wordt besloten tot ruiming van het object dan is de politie het aanspreekpunt voor de EODD (en indien nodig ook voor de aannemer).

Wanneer na identificatie door de EODD van het aangetroffen object blijkt dat het niet om een OO gaat, kunnen de werkzaamheden in overleg met de EODD weer worden hervat.

Indien het aangetroffen object inderdaad een OO betreft, worden door de EODD – in overleg met de politie en het Bevoegd Gezag – stappen genomen om het OO onschadelijk te maken. Nadat het OO onschadelijk is gemaakt dient in overleg tussen de opdrachtgever en een explosieven opsporingsbedrijf/EODD bepaald te worden of er sprake is van een incidentele vondst of van een verdacht gebied. In het eerste geval kunnen de werkzaamheden weer worden hervat. In het tweede geval blijven de werkzaamheden gestaakt en worden maatregelen genomen om het risico op het aantreffen van verdere OO te minimaliseren. Bij het uitvoeren van deze maatregelen kan een CS-OOO gecertificeerd opsporingsbedrijf worden ingeschakeld.

Aan de inzet van de EODD en de eventuele benodigde lokale dienstverlening (politie en dergelijke bij ontruiming) zijn geen kosten verbonden.

Betrokken instanties

Bevoegd Gezag

De burgemeester van de gemeente waarbinnen het verdacht object wordt aangetroffen is het Bevoegd Gezag. Het Bevoegd Gezag is binnen de gemeente verantwoordelijk voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid en dient als zodanig betrokken te worden in de besluitvorming omtrent een eventuele ruiming van een OO. Namens Bevoegd Gezag kan een vertegenwoordiger optreden. In dit geval vaak de politie.

Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)

De EODD is de enige instantie in Nederland die gerechtigd is OO te ruimen. Indien een verdacht object een OO blijkt te zijn, draagt deze instantie zorg voor de ruiming en adviseert het de politie en het Bevoegd Gezag over de te nemen stappen.

Explosieven opsporingsbedrijf

Medewerkers van een opsporingsbedrijf bezitten de kennis, vaardigheden en ontheffingen om explosieven op te sporen, te benaderen en te identificeren. Daarnaast kunnen zij medewerkers voorafgaande aan de werkzaamheden instrueren hoe zij om moeten gaan met de spontane vondst van verdachte objecten.

Politie

De politie heeft tot taak het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Als zodanig neemt de politie een centrale rol in bij het veiligstellen van de omgeving en de communicatie met de EODD en het Bevoegd Gezag. Het nummer van de politie in geval OO worden aangetroffen is: 0900-8844.

VOORBEELDEN VAN ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Afwerpmunitie (bommen)

Klein kaliber munitie (geweerpatronen) tot kaliber 20 mm

Handgranaten

Geweergranaten

Munitie voor granaatwerpers

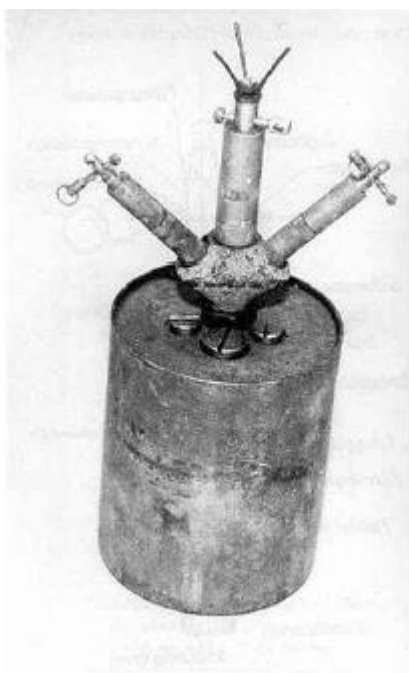
Raketten

Geschutmunitie vanaf kaliber 20 mm. (granaten en mortiergranaten)

Mijnen (anti-personeel en anti-tank)

Ontstekingsinrichtingen (van geschutmunitie)

